

TÜRKÇE

Fiil Kipleri

Fiillerin kişi ve zaman eki almadan yalnızca “-mak / -mek” ekleriyle belirtilen biçimlerine **mastar** denir.

Fiil Mastarı

Gösterecekler: göstermek

Yolluyorlar: yollamak

Sorduk: Sormak

Kapatıyormuş: kapatmak

NOT: Mastar durumundaki eylemi yazarken “-mek” eki yerine kısa çizgi “-” de konulabilir.

ÖRNEK: göster-, yolla-, sor-, kapat-

ÇEKİMLİ FİİL: Fiillerin zaman, dilek ve kişi ekleri alarak çekimlenmiş hallerine denir.

ÇEKİMLİ FİİL = FİİL KÖKÜ + KİP(ZAMAN-DİLEK KİPLERİ) + ŞAHİS EKİ

Örnek:

Okuyor, gelmelisin, yazdı, göreceğim...

FİİLLERDE KİP: Fiillerin zaman ve anlam özelliklerine göre çeşitli ekler alarak girdikleri değişik biçimlere kip denir. Kipler, geldikleri fiilleri etkileme durumlarına göre **haber (bildirme)** ve **dilek kipleri** olarak iki grupta incelenir:

Fiilin çekiminde kesin bir zaman ifadesi varsa fiil, haber kipindedir.

arayacak
gelmiş
yürüyor
Sizi, yarın arayacağım.

A. HABER (BİLDİRME) KİPLERİ

Geniş Zaman : -r, -ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür

Şimdiki Zaman : -yor

Gelecek Zaman : -acak, -ecek

Görülen Geçmiş Zaman: -dı, -di, -du, -dü
-tı, -ti, -tu, -tü

Öğrenilen Geçmiş Zaman: -miş, -miş, muş, -müş

1- GÖRÜLEN GEÇMİŞ (Dİ'LI GEÇMİŞ ZAMAN)

Fiilin içinde bulunulan zamandan önce olup bittiğini bildiren zaman ekidir.

Görülen geçmiş zaman eki: -dı, -di, -du, -dü, -tı, -ti, -tu, -tü

Baktı kırıldı uçtu

Bu köpeği çok sev-di-m.

1. Tekil ş: çalış-tı-m	1. Çoğul ş: çalış-tı-k
2. Tekil ş: çalış-tı-n	2. Çoğul ş: çalış-tı-nız
3. Tekil ş: çalış-tı	3. Çoğul ş: çalış-tı-lar

GÖRÜLEN GEÇMİŞ ZAMAN EKİNİN TAŞIDIĞI ANLAMLAR

Söyleyenin gördüğü veya yaşadığı olaylar bu kiple anlatılır. Dün sabaha kadar ders çalıştım.
Kesinliği tarihçe kanıtlanmış olaylar bu kiple anlatılır. 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet ilan edildi.

2- ÖĞRENİLEN GEÇMİŞ (MİŞ'LI GEÇMİŞ ZAMAN)

Fiilin, önceden gerçekleştiğini bildirir. Ancak söyleyen kişi fiilin yapıldığını görmemiş, başkasından duymuştur. Öğrenilen geçmiş zaman ekleri: -miş, -miş, -muş, -müş

*Kitabını yeni almış. *Kedisi bahçeye çıkılmış.

1. Tekil ş: çalış-mış-ım	1. Çoğul ş: çalış-mış-ız
2. Tekil ş: çalış-mış-sın	2. Çoğul ş: çalış-mış-sınız
3. Tekil şahıs: çalış-mış	3. Çoğul ş: çalış-mış-lar

ÖĞRENİLEN GEÇMİŞ ZAMAN EKİNİN TAŞIDIĞI ANLAMLAR

Çantamı yanıma almayı unutmuşum. (sonradan fark etme)

Günler ne çabuk geçmiş. (şaşıрма)

Bu kıyafetin sana çok yakışmış. (değerlendirme)

Arkasından bakakalmışım. (farkında olma)

3- ŞİMDİKİ ZAMAN

Fiilin, içinde bulunan zamanda başladığını ve devam etmekte olduğunu bildiren zaman ekidir. Şimdiki zaman eki “-yor” dur.

Başlıyor gidiyor

Hava durumunu söylüyor.

Not: Fiile, şimdiki zaman anlamı veren bir diğer ek de “-mekte, -makta” ekidir.

koş-makta-y-ım dinle-mekte-ler

1. Tekil ş: çalış-ı-yor-um	1. Çoğul ş: çalış- ı-yor-uz
2. Tekil şahıs: çalış- ı-yor-sun	2. Çoğul ş: çalış- ı-yor-sunuz
3. Tekil şahıs: çalış- ı-yor	3. Çoğul ş: çalış- ı-yor-lar

ŞİMDİKİ ZAMAN EKİNİN TAŞIDIĞI ANLAMLAR

İşin, oluşun ya da durumun ifade edildiği andan önce başlayıp devam etmekte olduğunu anlatır.

İki aydan beri kitap yazıyor.

Şimdiki zamandan sonra kullanılan bildirme eki “-dir” kesinlik, olasılık ya da sürerlik anlamı katar.

Tatilde ne güzel geziyorlardır.

4- GELECEK ZAMAN

Fiilin, söylendiği andan sonra yapılacağını ifade eder. Gelecek zaman eki: -acak, -ecek

gel – ecek – im yap – akan - ız

Akşam size geleceğim.

1. Tekil ş: çalış-acak-ım	1. Çoğul ş: çalış-acak-ız
2. Tekil ş: çalış-acak-sın	2. Çoğul ş: çalış-acak-sınız
3. Tekil ş: çalış-acak	3. Çoğul ş: çalış-acak-lar

Uyarı: Gelecek zamanın 1. tekil ve 1. çoğul şahıs çekimlerinde “-acak, -ecek” eklerindeki “k” sesi yumuşayarak “ğ” sesine dönüşür.

*Okula geleceğim.

*Resim yapacağız.

5- GENİŞ ZAMAN

Fiilin her zaman yapıldığını, yapılmakta olduğunu veya yapılacağını belirten zaman ekleridir. Türkçede geniş zaman kipi “-r, -ır, -ir, -ur, -ür, -ar, -er” ekleriyle kurulur.

Atar okur oynar

* Resim yapmayı çok severim.

1. Tekil ş: çalış-ır-ım	1. Çoğul ş: çalış-ır-ız
2. Tekil ş: çalış-ır-sın	2. Çoğul ş: çalış-ır-sınız
3. Tekil ş: çalış-ır	3. Çoğul ş: çalış-ır-lar

B) DİLEK (TASARI) KİPLE

Bu kipler fiile emir, istek, şart ve gereklilik anlamı katar. Bu kiplerde zaman anlamı yoktur.

1. Gereklilik: -meli (-malı)
2. Şart: -se (-sa)
3. İstek: -a (-e)
4. Emir : ---

1- GEREKLİLİK KİPİ Fiilin yapılması gerektiğini anlatan kiptir. Gereklilik eki: -malı, -meli

1. Tekil ş: çalış-malı-y-ım	1. Çoğul ş: çalış-malı-y-ız
2. Tekil ş: çalış-malı-sın	2. Çoğul ş: çalış-malı-sınız
3. Tekil ş: çalış-malı	3. Çoğul ş: çalış-malı-lar

Yarın, yarışmayı kendin için kazanmalısın.
Dağınık olan odanızı toplamalısınız.
Her sabah süt içmelisin.
O, kardeşini hiç üzmemeli.
Akşama kadar balıkları satmalıyız.

Not: Gereklilik eki olan -meli, -malı eklendiği cümleye "ihtimal ve olasılık" anlamı katabilir.

İşlerini bu saate kadar bitirmiş olmalı.
Eve gelmiş olmalı.

2- ŞART (KOŞUL) KİPİ Fiillere şart (koşul) anlamı katan kiptir. Şart eki: -sa, -se

dönse bilsen gülsen

O güzel şiirlerini bize okusan.

NOT: Şart eki - sa, -se eklendiği cümleye dilek, istek anlamı da katar.

Eve gidip biraz dinlensek. (dilek)
O da bizimle gelse. (istek)

1. Tekil ş: çalış-sa-m	1. Çoğul ş: çalış-sa-k
2. Tekil ş: çalış-sa-n	2. Çoğul ş: çalış-sa-nız
3. Tekil şahıs: çalış-sa	3. Çoğul ş: çalış-sa-lar

3- İSTEK KİP: İstek bildiren kiplerdir. İstek eki: -a, -e

Seni eve götüreyim.
Sinemaya gidelim.
Soruları çözeyim.

1. Tekil ş: çalış-a-yım	1. Çoğul ş: çalış-a-lım
2. Tekil ş: çalış-a-sın	2. Çoğul ş: çalış-a-sınız
3. Tekil ş: çalış-a-	3. Çoğul ş: çalış-a-lar

4- EMİR KİPİ: Fiilin yapılması gerektiğini emir şeklinde bildiren çekimdir. **Birinci tekil ve birinci çoğul şahsın emir çekimi yoktur.**

1. Tekil şahıs: -----
2. Tekil şahıs: çalış
3. Tekil şahıs: çalış-sın
1. Çoğul şahıs: -----
2. Çoğul şahıs: çalış-ın (çalış-ınız)
3. Çoğul şahıs: çalış-sın-lar

Hırsızı yakalayın!
Erken kalksın!
Ödevlerini hemen yap!
Annemi üzme!
Odasını toplasın!

EYLEMDE KİŞİ: Eylemin bildirdiği işi, oluşu veya hareketi yapan varlıktır.

Tekil

1. Birinci kişi : (Ben) al-dı-m
2. İkinci kişi : (Sen) al-dı-n
3. Üçüncü kişi : (O) al-dı -

Çoğul

1. (Biz) al-dı-k
2. (Siz) al-dı-nız
3. (Onlar) al-dı-lar

Geniş Zamanın Olumsuzu

1. kişilerde, "-ma, -me" ekiyle; diğer kişilerde "-maz, -mez" ekiyle yapılır. Bu durumda olumsuzluk ekleri, geniş zaman eki (-r) yerine kullanılmış olur.

OLUMLU

Erken yatarım.

O çok yüzer.

OLUMSUZ

Erken yat-ma-m.

O çok yüz-mez.

Koşarım	koş-ma-m
Koşarsın	koş-maz-sın
Koşar	koş-maz
Koşarız	koş-ma-y-ız
Koşarsınız	koş-maz-sınız
Koşarlar	koş-maz-lar

FİİLLERDE SORU: Eylemlerin soru biçimi eyleme soru edatı (mı, mi, mu, mü) getirilerek yapılır. Soru edatı kendisinden önce gelen sözcükten ayrı, kendisinden sonra gelen eklerle bitişik yazılır.

- * Türkçe testlerini çözdün mü?
- * Beni anlıyor musunuz?

Eylemlerin bir de olumsuz soru şekilleri vardır. Bu olumsuzluk, -ma (-me) olumsuzluk ekleri ile yapılır.

- * Çalışmaya, başlamadın mı?
- * Seni görmeye gelmedi mi?